

IOAN MASSOFF

— DIN CARNETUL CERCETĂTORULUI —

Teatrul în corespondența lui Alecsandri

Atît de bogata și interesanta corespondență a lui Vasile Alecsandri — parte integrantă a operei sale — ne este prețioasă întrucît prin mijlocirea scrisorilor se poate cunoaște, într-o anumită măsură, gîndirea estetică a dramaturgului asupra teatrului, căruia i-a închinat o bună parte din activitatea sa scriitoricească.

Confesiunea făcută prietenului Alecu Hurmuzachi respiră sinceritate: „De la 1840, mă ocup neconținut cu teatrul românesc și caut a înavuși repertoriul nostru dramatic cu piese originale, pentru a combate mania traducerilor păcătoase de drame pocite ce există la București și care s-a lăfit în toată țara; însă a trebuit să pășesc treptat în lucrarea mea, adică potrivit și cu necultura limbii și cu gustul neformat al publicului și mai virtos cu neexperiența amatorilor ce se dedau la arta dramatică. Publicul fiind încă tînăr și pot zice necioplit în mare parte, nu se interesează decît la drame cu strîgăte și cu omoruri sau la farse pipărate...” (Convorbiri literare, 1906, p. 592).

Nemulțumit de unele aspecte ale vieții politice, retras din moment din vîltoare, Alecsandri, „pustnicul de pe malul Siretului”, simte nevoia să se destăinuiească unor prieteni apropiați. Și astfel, îi scrie, din Mircești, la 10 ianuarie 1866, lui Ion Ghica: „...Renunțînd la viața publică, fac negoț de prietenie cu literatura și din timp în timp trimit de-aici, sub forma unei piese de teatru, cite un bobîrnac privitor la lucrurile ridicole ce se petrec în Capitală. Iată viața mea!”

Cam peste două săptămîni, la 1 februarie 1866, Alecsandri îi trimite lui Grigore

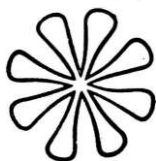
xandrescu, rînduri nu lipsite de o notă de melancolie: „...Încep a crede că părul meu alb a speriat păsărica drăgălașă ce îmi stă în inimă și simt că trebuie să înșel orele singurătății, scriind piese de teatru prin care cerc a biciui ușor defectele de astăzi ale pocitei noastre societăți. Am trimis pînă acum lui Millo opere dramatice, pe care le voi vedea poate chiar în iarna asta reprezentate...” (Convorbiri literare 1891. p. 97-98.)

În legătură cu virtuțile care se cer unei lucrări dramatice Alecsandri îl sfătuia o dată pe Pantazî Ghica: „Stăruie în a studia bine caracterele personajelor... în a le face să vorbească limba care se potrivește cu poziția lor socială, în a construi cu dibăcie scenariile, în a evita lungimile și a pregăti cu dibăcie deznodămîntul”. Unui alt corespondent, dramaturgului Grigore Ventura, Alecsandri îi scrie despre „fibra dramatică, despre ușurința dialogului, despre sentimentul artei”. (Bibl. Academiei. mss. 3749, f. 2).

Părerile, în care credem că era și puțină

gătirea actorilor, a constituit pentru dramaturg o serioasă piedică în năzuința de a scrie piese de un conținut mai bogat, cu eroi de o psihologie mai puțin simplă. Adevăratele sale tinguiri în această privință sînt deosebit de numeroase, dar cele destăinuie prietenului Alecu Hurmuzachi le rezumă: „Dacă m-ar întreba cineva de ce mă dedau la un șir de lucrări de asemenea natură (opere ușoare, n. n.) voi răspunde că lipsa de artiști capabili, îmi taie aripile și mă silesc a mă mărgini într-un cadru potrivit cu puterile trupelor actuale din țară. Nu-ți pot spune însă ce adîncă disperare simt în sufletul meu, cînd mă văd lipsit de artiști de talent, care să știe interpreta tot ce aș voi să scriu. Adeseori, mi s-a întîmplat la Paris, asistînd la vreo minunată reprezentare de la Théâtre Français să-mi vie lacrimi în ochi, și asta pentru că n-am actori după placul meu! Mă găsesc ca un om culcat într-un pat prea scurt, prea îngust, nu mă pot întinde fără să mă lovesc și să-mi fac vinătăi“.

Cu timpul, bineînțeles, Alecsandri și-a schimbat părerea despre actorii noștri, o dată cu apariția strălucitei falange în frunte cu Aristizza Romanescu, Grigore Manolescu, Ștefan Iulian, Anicuța Popescu, Amelia Wellner — iar mai tîrziu, cînd la 26 octombrie 1879 s-a dat, la Iași, un spectacol „în onoarea lui Vasile Alecsandri, cîștigătorul premiului de la Montpellier“, poetul, scuizîndu-se că nu poate participa la spectacol, i-a scris lui Vasile Pogor, membru în Comitetul teatral: „Totdeauna am lucrat cu mulțumire pentru scena română și sînt dator a declara că am datorit succesele mele talentului artiștilor noștri dramatici. Afecția lor pentru mine îmi este scumpă și coresponde cu aceea ce însumi le-o păstrez“.

Îdar a fost un moment cînd Alecsandri, îngrijorat de felul cum evolua viața teatrală, s-a gîndit să ia conducerea teatrului din București. Împărtășindu-și gîndurile lui Alecu Hurmuzachi, acesta a fost de părere să se formeze o singură trupă de actori, care să servească toată țara; Alecsandri a răspuns: „Ideea ce mi-ai exprimat despre for-

marea unei trupe compusă de toți actorii buni din România este minunată, dar greu de realizat, căci înmulțirea trupurilor la București, Iași, Craiova, Botoșani, Birlad, Roman și Galați au născut o mare concurență între directorii trupelor și o mare prezumție în capetele actorilor. Dacă aș avea eu timp și răbdare a mă așeza în București, ca să iau direcția teatrului sau ca să priveghez mersul teatrului, ar merge mai bine; o mărturisesc fără sfială, căci am destulă cunoștință de arta dramatică...“

Scriitorul Vasile Alecsandri a fost o mare conștiință în îndelungnicile sale literare, conștiință izvorîită din nestrămătata sa convingere în misiunea social-educativă a literaturii. Deși ne sînt păstrate în bibliotecile, în muzeele, în arhivele din toată țara, mii de pagini, mărturisire a vastei sale activități de poet, prozator, dramaturg, memorialist, diplomat, totuși, în realitate, nu cunoaștem, în amănunt — ca la Eminescu de pildă — felul cum decurgea procesul său de creație, aceasta pentru că enormul manuscris, nu cuprinde, de cele mai multe ori, decît ultima formă a operei, în care ștersăturile și revenirile sînt puține. Totuși, din mărturisirile făcute în cadrul corespondenței și chiar din feluritele versiuni, știm că Alecsandri, receptiv la critici, dar de cele mai multe ori din propriul impuls, revenea des asupra celor scrise. Urmărit în- să de un fel de pudoare, el n-a lăsat să pătrundă nimeni, nici urmașii, în laboratorul său de creație, distrugînd de cele mai multe ori ciornele, versiunile inițiale, înecî pînă și notițele care constituiau documentarea la unele opere sînt trecute cu scrisul său cîteț, deci copiate „pe curat“. Mărturisirea sa este revelatoare: „Obiceiul meu este de a lăsa în saltar să zacă timp de o săptămînă tot ceea ce iese din condei și apoi să revăd embrionul și să-l îndrept dacă merită să fie îndreptat sau să-l arunc în foc“. (Biblioteca Academiei, mss. 808, fila 142). Și, într-adevăr, aruncarea în foc nu este o simplă floare de stil, căci, spune Alecsandri, într-o scrisoare din 20 decembrie 1877: „...la o oarecare vîrstă omul are filotimie de a face copii nedefectuoși“.

Și această conștiință nu l-a părăsit nici un moment: „Cu cît înainte în viață, mărturisirea Alecsandri în 1882, încep a avea apucăturile cailor de munte, care cearcă soliditatea cărărilor cu piciorul la fiecare pas. Mă întreb cînd scriu, dacă scrisoarea mea nu arată cumva slăbiciunea condeului, căci

din momentul ce un critic serios ar fi în drept de a zice : scade Alecsandri, aş închi-de dughena şi aş lipi pe faţada ei următo-rul anuţ : „Fermé pour cause de salubrité publique” (Biblioteca Academiei mss. 3351, fila 8).

Şi totuşi elabora rapid, căci legat de ac-tualitate, scriitor popular, Alecsandri a răs-puns prompt nevoilor momentului, activi-tatea sa literară împletindu-se armonic cu năzuinţele şi luptele sociale şi politice ale

poporului. Pe drept, Haşdeu a afirmat că Alecsandri „a cîntat toate dorinţele popo-rului, că a plîns toate nevoile şi necazu-rile lui”. Exclamaţia lui Alecsandri e reve-latoare : „Cînd vom înţelege că o literatură, ca să fie literatură naţională, trebuie să-şi ieie izvorirea din geniul poporului...” (Con-vorbiri literare, 1906, p. 1095).

Este impresionant respectul care mergea pînă la adorare al lui Alecsandri faţă de marile valori ale dramaturgiei universale. Astfel, solicitat de către Grigore Manolescu şi de Aristizza Romanescu să revizuiască textul unei traduceri a lui Hamlet şi să facă oarecari tăieturi în text, Alecsandri, deşi recunoaşte că în manuscris „sînt pasa-juri care trebuie sau şterse sau prelucrate”, se grăbeşte să adauge : „Cine ar cuteza să întreprindă asemenea lucrare ? Cine ar avea curajul să se atingă de Shakespeare ? Eu unul... nu mă ating de cele sfînte”.

Dramaturgul Alecsandri nu a fost cruţat de critici şi de atacuri rău voitoare.

Dar posteritatea i-a cîntărit opera, cea cu rădăcini în popor. Şi a consacrat-o.

